Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СВЕТАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ★ ШОАТТА, 29 МАРТ, 1986 ШУ. ★ № 38 (7229). ★ Мах 3 кеп.

КПСС XXVII съезда решенеш—кхоачашъергья!

Колхозера бIьсти

— 11-гIа пятилетка чакхйоалача шера къа во хьийгадац тха ялаташ кхедераша, — йоах Сунженски районера «Путь к коммунизму» яхача колхоза председателя Юрий Яковлевич Зиборова. — Хьаьта уьк шера, партийни съезда решенеш Iома а яь, кхы а доккхагIа толамаш даха — хIара гектара тIара 40 центнерал нIеизгIа долаш, соахкарчул 4 центнер гарта дукхагIа ялат дакхха лаьрхIад оаха. Нийтта доаькъар а дукхагIа Iалашде деззарда тха чIоагIа дийбача тхоай хьайбаьта кхоачам бара.

Гурахьа дув ялаташ 2500 гектара тIа да колхозе. Дinача хьал тIа долаш Iан мIал дахар уш, хьаьта хIанз бIьсти мадхо шиз тол царна.

— ТхоаI ялаташа новкъостал дьаь оаха, — йоах боахама керттерача агронома Аксютенко Валентина Михайловнас. — ХIара гектара тIа 200 килограмм аммначни селитр тессай, гурахьа дийнача дерригача ялаташа мах кхаш дьахIл. Цу боараме минеральни удобренеш тайсай хьалхарча шерашка дIайийна 800 гектара тIа йолча баьшдита а.

Колхозе кхъастча уйла тIаIохийт минеральнин органически удобренеех ихетамца пайда эцара; Валентина Михайловнас ше кулгалду плодороде отряда. Органически удобренеш нийтъера кхъа бетта республике трехместни кхайкадьаьча хана цо кулгал а деш кхашка дIадихьар 25 эзар тонн — плангIа лаьрхIачул 10 эзар тонн дукхагIа шпрадьяна кхо. Белгадханкха доагIа, «Сельхозтехника» Сунженски МРО механизаторша — агронорма гIоларера партперация колхоза донкха новкъостал дьа хIлар. 10 эзар тонн мотгтера удобренеш нхашка дIайихьал цар.

БIаьстан кхъе юв яламан 4 эзар гектара тIа хургьа боахаме. Зябь гурахье а яь хIай, вIашагIкъаьчча доттиг, фосфорни, калийни удобренеи 800 килограмм хIара гектара тIарча оахама кIал а йохийташ. Цудухь хIанз дина кийчъа лаьтта дIаюнш латт бIьстан юхье юв культурашъ. Хоза денача кIаденах меттел, сахьатах а гайда оц ялаташ кхедераша — хIаьнаева дагадоаьга хаьа кхъашка нца: «БIьстан дено шера ххоаб».

ЛаххагIча кондицех доа — цоллагIча классал лохагIа доаца фу тоссаш дIадув ялаташ, вешта аьлча, дукхагIча дьаьхье алятнин цхьаьгIча классех дарц тоссаш. Сатессача денз маьрхIажийгга ххаччалца, оьсарен дицеи болх бу механизаторша, лъра тIаъхьожам лоаттабеш мехотрядий начальникаш Кусмагова Павел, Битиев Iийса, Нечаев Александр, Литвиненко Александр, Козлов Виктор а хIаьта нийтта колхоза специалисташ болаш.

— Бакъдар аьлча, лаьрхIа тIаъхьожам лоаттабе ошаш бан тха ялаташ кхедераш, — раьза волаш дувц Ю. Зиборова. — Эггара дагIбола тIаъхьожамхой уж цоаш бе — бухзоощаш хьахIначух — чубенаш хьукъкъамах тайша ма йий цар хьал-таро.

Духьхал кхъь дийнахь бIьлар колхозхой 72 гектара тIа нех, 40 гектара тIа то-рох, 150 гектара тIа вIашагIъаь горохи кеин дIабайна, кхы а люцерна ти тоссад 582 гектара тIа, ну цхьан ханна хIара гектара 150 килограмм аммначни селитр а тоссаш.

— Кхы а дукхагIа дIаелургIоаш дар тхо уж хьукъураш, — йоах В. Анєютенкос. — Цхьабанна, лаьтта кийча на хIинарг (тIаьда, инларо) сепалу тхо. Вешта, Iуйренашна тIатеIIа доаллаш дохи а ихе гIадуссга ихоачаш шелаш е хул. Хьаьта а хIинарг тIаьда хIама тIа дола хIара оалхазарашъ. Цул совгIа кроликаш а нутрешъ а я. Хьайбаш кхы а дукхагIа хургтта. ХIана аьлча, тIера ца доьлийташ лорадув уьязува керда Iодьарашъ а хьалхагIа денз долаш хинна ваьр а.

Цудухь доаькъара культураш ихее къоастадаьдь уххаза 3132 гектар лаьтта, хьаьта цу тIара нIеизгIа йоаккхе а яьккхета, дIгIаш шо эзар тонн йол, 20 эзар тонн сенажи силоси, 7 эзар тонн доаькъара свежаш, 3100 тонн ча, 2500 тонн концентраш. Нийтта шераш эзараш тоннаш моша доакъар. Цу йоккхийча цифраша саккхетийр гIулаьхех.

...Цхьан ашпарIа, листа, нив бола тата деллад моторааша Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхозан хьайбаш Гроненски районера «Степной» совхоза хьайбаш лелаьдераша. Цо хIама нийсленнадар кхоачам хиллад доаькъар Iалашлара, зооветеринарни бокъонаша дIа ма дехкара хьайбаьта дукхагIа хиннача, кулгалхойш йоахо ешш да хиларах.

Уьк шера дика дIабода цар болх. IIоаттa йол. силос, ча, концентраташ нийтъяьй. долрашеш сиотникаш шен хьинаре къьхьегардоа материальни моральни хьалш вIашIехьдьхад. Нийтта, хIара бетта балха итоташ ю. социалистически яхье котбальнарашта пресмеш хьенаю, маьже совгIаташ тел.

Къьастта бокхка терIам тIабахийтаб хьайбаш дина яхабора. Классни да IIа мел тела доакъар. Концептратех мужи дукхагIа ду. Цул совгIа хIара Iатта дийнахьа ма молла барда а хулийт.

Цу дерригача гIулаьхаша дика алсамъьяьнкий шура. Шерра даьржад бIьстан кхаштара баьхан Урус-Мартановски района «Солнечный» совхозе. Кхо эзар гектара тIа горох, хьажIаш, гезарш баьцIаьрш дIадеш лаьрхIа ба механизатораш.

ХIанз тIатеIIа горох дIаювш латт. Из болх геттара дика бу къьхьегарча ветера-на, цхьайттагIга пятилетка ударника Арсамерзоев Iабдул . Вахида, цун жъонача новкъостча коммуниста Назиев Iимран.

СУРТА ТIА: «Солнечный» совхоза дикагIбоача механизаторех цаI — Назиев Iимран.

З. БАТЧАЕВА сурт.

19 АПРЕЛЬ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

МЕХIДАЬТТАХОЙ ДОШ

Октябрьски революцие орден лелаеча «Старогрозненефть» управление чуйоагIа-ча ерригача шийтта цеха болхлоца дег тIара хьаллоаш Iу 19 апрель Коммунистически субботник де аьнна моснвичаша дьа кхайкарал.

Ший новкъосташа хьалхашка къамаьл деи сказанашта капитальни ремонт еча цехерча бурудеттачч Мусханов Бахас аьлар:

— Къьхьегама цIей дездар вай советски вахьа массазара дина традиця а хинца дIаэттад.

Мусханова аьннар хьалдоацш къамаьл дир оьсарена. Томбулатова. По гулбенiараш тIаьхьийхар «цIеча шоаттдийнахьа» кыча денешиарчул къьхьегама оьсарне дика IанкгIа йоаккхе а болх баьра.

«Союзавтомат с т р о м» ВНПО Грозненски опытноэкспериментални завод» болхлоца донкхий деххарш тIаийлад революце бьаьчча В. И. Ленин ваь 116 шу дуза цIей динача нъьхьегамгахьа болгдаьккха, цу дийнахьа заводера 620 сагI балха аравагIрча. Царех 310 сагI шоай массазарча мотгтигашка хургьа. Цар арахецарца 12 эзар сома маьха продуксци. Цунах шо эзар сома маьха лр къьхьега материалий, бийдала чотагIа хургьа.

19 апреле дьаккхача алапех 600 сом пятилетка фонден 700 сом машара фонден дIаъьожаде лаьрхIад предприяте болхлоца.

КПСС ЦК Политбюро

27 марта хинвача заседане КПСС ЦК Политбюрос дийнар цхьайолча министерствайн ведомствайн объединенеш, предприятеш, организацеш оптови торговле хьисанс материально - технически Iалапъе оттагIарх дола дош. Цунна дувзаденна белгалъяь» мероприятеш 1987 шера денз чакхйоахаргIа йоахама нердача механизмаш IилмагIтехнически прогресс сахьяроан дIадехарашка хьежжа материально - технически Iалашо эргалъяхха товара хьакъхьаьра парте XXVII съезда решенеш кхоачашъяр дуьхьа. Цо йиш хулийтарья хан-ханнаьхен тешшамех ихоачам бе, материально-технически ресурсех эффективнегIа пайда эцилга Iалашде, фондаш дIа-ъьа екъилга аттача дакхха а хIаьта нийтта предприятенеи министерствеши цу гIулаьхха залвваш утташ беча Iалъьмате дукхача балхах муньяьха а.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС социм тIаийлад бера хана денз болха инвалидий вахара хьалаш дIахо тоадгIа хьинъехьа. Цу тIа оттадаьд цу тайпарча инвалидашта телача пособей боарамаш лакхделга, медикаментанца уж Iалашбара льъташ тела, цIьабоча инвалидашта а хIаьта, нийтта мотгтерча партийни-паччахьалхенеи органаштa а тIадилладаь. Подтиборос енна указанеи лардеа дIаъьа Iалам лоаделга дIахо чIоагIдараи цу дьаьхье законодательства дIадехараш диоза хоачашдараи тIагIорзьяьча мероприятеш комплекс чакхйоахкхилга.

Политбюрос хьежай Iалама средга бIех ца яйташ лорияра мехка беча балхах лаьца СССР Госкомитдромета хоамага. IоагI - йоагIача ведомствай культастойта а хIаьта, нийтта мотгтерча партийни-паччахьалхенеи органаштa а тIадилладаь. Подтиборос енна указанеи лардеа дIаъьа Iалам лоаделга дIахо чIоагIдараи цу дьаьхье законодательства дIадехараш диоза хоачашдараи тIагIорзьяьча мероприятеш комплекс чакхйоахкхилга.

Политбюрос ла а дийгIа, могабаьдь новкъоста Э. А. Шеварднадзес 19—20 марта Варшаве хинначя Варшавски Договора юхье дакъа доаца паччахьалхенеи культура мехкашшарча гIулаьхий министрий аргIанарча заседанеи Польски Халкъа Республике IIольска доттагIаь хиннера хьажъхьа бан лоам. Хьажхьакадьаь союзни мехкаша цхьана леладу гIулаьхкан чIоагIдуш хиларг, цар вIашн лелаьреча бувзамий формашш методашн эргайбохаш тоайра, тIема ихерама духьаларга, тайп - тайпара общественни строиш йолча паччахьалхенашта юхье леладу гIулаьхкаш дегIадоаладараг тIехьа доаттабеча къовсамера цар хIинар айдалора раьза хинлар.

Заседане хьежаб КПСС делегаце Инде Коммунистически партеи XXII съезда балта юхье дакъа лацира хьинъехьа а хIаьта нийтта делегаш премьер - министрца Р. Ганденеи къьхьа нхийбоу чIоагIбогга, къьхьегарга хьежка мах телара социалистически принцип лоарзаг1а ца йоаккхаш хоаашнерIйон, паччахьалхенеи гражданийн чотах хьакънагIа доацаш бIалхий хиларг дерригача наькъашш къоргашш чIоагIа дIаъьолларга гIулаьх вIашIехьа а доахашш хьакънаш мапшар боацашш из лоаттабелга.

Цу цхьан ханна кийчъа лаьрхIа дика гражданий шоай къьхьегама ларда тIа кустарно - ремеслени промыслай, юрта боахама, бахачна ала бытовой гIулаьхаш дарга дьаьхьеи ихыча сферашкеи леладеи дола. Конституце тIа оттадаь индивидуальни къьхьегама гIулаьхаш дикагIа нийсдеи йсла правови-ахташ.

ТIаъхьожам бара хьисанс хьежай Политбюро хьайбаьта белкхи доакъараш нийтдара хьажъхьа хьалхагIа тIайийна хинна решенеш мишта кхоачашъяр. Белгалдаьккхад, дукккача министерствашеи ведомствашеи, хIаьта а нийтта цхьайолча ласпубликанск а, краий, областий советски боахамен органаша белгалъяь заданеш кхоачашъелга Iалашдара боагIача тайпара организацеи горски болх вIашIехьбашкха ца хилар. Политбюрос йоагI-йоагIача министерствайн ведомствайн культастойта а IIайпара КПСС ЦК-аса СССР Министрий Советон тIаийла соцамаш тешшамех ихоачашдара хьалха уж перспективни бесптекаме эцдар. Союзни республикаи Компартеи ЦК-ашта, партеи крайкомашеи обкомаштеи тIадохадаьд доакъара бесптекаме яккхарча дувзаденача дешай ерригача комплексера хьежжа, жилга а доакъараш дукхагIеи дикагIеи арабIыра болх сваларга деиз тоабергбеча гIулаьх вIашIехьдоакхкилга а.

Политбюрос хьежай Iалама средга бIех ца яйташ лорияра мехка беча балхах лаьца СССР Госкомитдромета хоамага. IоагI - йоагIача ведомствай культастойта а IIайпара, нийтта мотгтерча партийни-паччахьалхенеи органаштa а тIадилладаь. Подтиборос енна указанеи лардеа дIаъьа Iалам лоаделга дIахо чIоагIдараи цу дьаьхье законодательства дIадехараш диоза хоачашдараи тIагIорзьяьча мероприятеш комплекс чакхйоахкхилга а.

Политбюрос ла а дийгIа, могабаьдь новкъоста Э. А. Шеварднадзес 19—20 марта Варшаве хинначя Варшавски Договора юхье дакъа доаца паччахьалхенеи культура мехкашшарча гIулаьхий министрий аргIанарча заседанеи Польски Халкъа Республике IIольска доттагIаь хиннера хьажъхьа бан лоам. Хьажхьакадьаь союзни мехкаша цхьана леладу гIулаьхкан чIоагIдуш хиларг, цар вIашн лелаьреча бувзамий формашш методашн эргайбохаш тоайра, тIема ихерама духьаларга, тайп - тайпара общественни строиш йолча паччахьалхенашта юхье леладу гIулаьхкаш дегIадоаладараг тIехьа доаттабеча къовсамера цар хIинар айдалора раьза хинлар.

Заседане хьежаб КПСС делегаце Инде Коммунистически партеи XXII съезда балта юхье дакъа лацира хьинъехьа а хIаьта нийтта делегаш премьер - министрца Р. Ганденеи къьхьа нхийбоу чIоагIбогга, къьхьегарга хьежка мах телара социалистически принцип лоарзаг1а ца йоаккхаш хоаашнерIйон, паччахьалхенеи гражданийн чотах хьакънагIа доацаш бIалхий хиларг дерригача наькъашш къоргашш чIоагIа дIаъьолларга гIулаьх вIашIехьа а доахашш хьакънаш мапшар боацашш из лоаттабелга.

Цу цхьан ханна кийчъа лаьрхIа дика гражданий шоай къьхьегама ларда тIа кустарно - ремеслени промыслай, юрта боахама, бахачна ала бытовой гIулаьхаш дарга дьаьхьеи ихыча сферашкеи леладеи дола. Конституце тIа оттадаь индивидуальни къьхьегама гIулаьхаш дикагIа нийсдеи йсла правови-ахташ.

ТIаъхьожам бара хьисанс хьежай Политбюрос хьайбаьта белкхи доакъараш нийтдара хьажъхьа хьалхагIа тIайийна хинна решенеш мишта кхоачашъяр. Белгалдаьккхад, дукккача министерствашеи ведомствашеи, хIаьта а нийтта цхьайолча ласпубликанск а, краий, областий советски боахамен органаша белгалъяь заданеш кхоачашъелга Iалашдара боагIача тайпара организацеи горски болх вIашIехьбашкха ца хилар. Политбюрос йоагI-йоагIача министерствайн ведомствайн культастойта а IIайпара КПСС ЦК-аса СССР Министрий Советон тIаийла соцамаш тешшамех ихоачашдара хьалха уж перспективни бесптекаме эцдар. Союзни республикаи Компартеи ЦК-ашта, партеи крайкомашеи обкомаштеи тIадохадаьд доакъара бесптекаме яккхарча дувзаденача дешай ерригача комплексера хьежжа, жилга а доакъараш дукхагIеи дикагIеи арабIыра болх сваларга деиз тоабергбеча гIулаьх вIашIехьдоакхкилга а.

ЧIоагIдараш

Белгалдаьккхад, дукккача министерствашеи ведомствашеи, хIаьта а нийтта цхьайолча ласпубликанск а, краий, областий советски боахамен органаша белгалъяь заданеш кхоачашъелга Iалашдара боагIача тайпара организацеи горски болх вIашIехьбашкха ца хилар. Политбюрос йоагI-йоагIача министерствайн ведомствайн культастойта а IIайпара КПСС ЦК-аса СССР Министрий Советон тIаийла соцамаш тешшамех ихоачашдара хьалха уж перспективни бесптекаме эцдар. Союзни республикаи Компартеи ЦК-ашта, партеи крайкомашеи обкомаштеи тIадохадаьд доакъара бесптекаме яккхарча дувзаденача дешай ерригача комплексера хьежжа, жилга а доакъараш дукхагIеи дикагIеи арабIыра болх сваларга деиз тоабергбеча гIулаьх вIашIехьдоакхкилга а.

Политбюрос хьежай Iалама средга бIех ца яйташ лорияра мехка беча балхах лаьца СССР Госкомитдромета хоамага. IоагI - йоагIача ведомствай культастойта а IIайпара, нийтта мотгтерча партийни-паччахьалхенеи органаштa а тIадилладаь. Подтиборос енна указанеи лардеа дIаъьа Iалам лоаделга дIахо чIоагIдараи цу дьаьхье законодательства дIадехараш диоза хоачашдараи тIагIорзьяьча мероприятеш комплекс чакхйоахкхилга а.

Политбюрос ла а дийгIа, могабаьдь новкъоста Э. А. Шеварднадзес 19—20 марта Варшаве хинначя Варшавски Договора юхье дакъа доаца паччахьалхенеи культура мехкашшарча гIулаьхий министрий аргIанарча заседанеи Польски Халкъа Республике IIольска доттагIаь хиннера хьажъхьа бан лоам. Хьажхьакадьаь союзни мехкаша цхьана леладу гIулаьхкан чIоагIдуш хиларг, цар вIашн лелаьреча бувзамий формашш методашн эргайбохаш тоайра, тIема ихерама духьаларга, тайп - тайпара общественни строиш йолча паччахьалхенашта юхье леладу гIулаьхкаш дегIадоаладараг тIехьа доаттабеча къовсамера цар хIинар айдалора раьза хинлар.

Заседане хьежаб КПСС делегаце Инде Коммунистически партеи XXII съезда балта юхье дакъа лацира хьинъехьа а хIаьта нийтта делегаш премьер - министрца Р. Ганденеи къьхьа нхийбоу чIоагIбогга, къьхьегарга хьежка мах телара социалистически принцип лоарзаг1а ца йоаккхаш хоаашнерIйон, паччахьалхенеи гражданийн чотах хьакънагIа доацаш бIалхий хиларг дерригача наькъашш къоргашш чIоагIа дIаъьолларга гIулаьх вIашIехьа а доахашш хьакънаш мапшар боацашш из лоаттабелга.

Цу цхьан ханна кийчъа лаьрхIа дика гражданий шоай къьхьегама ларда тIа кустарно - ремеслени промыслай, юрта боахама, бахачна ала бытовой гIулаьхаш дарга дьаьхьеи ихыча сферашкеи леладеи дола. Конституце тIа оттадаь индивидуальни къьхьегама гIулаьхаш дикагIа нийсдеи йсла правови-ахташ.

ТIаъхьожам бара хьисанс хьежай Политбюрос хьайбаьта белкхи доакъараш нийтдара хьажъхьа хьалхагIа тIайийна хинна решенеш мишта кхоачашъяр.

Партийни ваҳар: балха стиль

НАЬХА ДЕГАШКА КХОАЧАШ

«Октябрьнефть» НГДУ керттера геолога кабинете хьаүувьвьлар лаҳхача, дизача дегӀара яӀмсар. Кабинете багӀача накагӀ моарлаш а хьатта, іохайра из. Хьакхашта якъмаьӀ дора хіаркнеш. Цу чура наг берригаш а цунна дика бовзашу дукхача хана дена гӀулаих доагӀаяш ба, аьнна хеталаре.

Бакъда из-ширта хиннадар.

Юкъе багӀача парткома секретарга Ушаков Александр Яковлевичга из кова за дагахь хьатта, цо аьлар:

— Тангиев Салман ва из, схаважнашта лаьттан кіалеп капитальни ремонт ечаеа кепа вонкхагӀвола мастер.

— Нагаца безамен ше везаволийташ ва Тангиев, — ше хьалха аьнначоа тӀатехар парткома секретара. — Бакъда, кіама хардалъла ше хиннача кіалла тара вовшаш хувцалу. Къастета из кіама нийсъу балха тӀа сагоіуда па доагӀар дича, къастьама дисциплина толлаяча.

Шийна нийсса тӀулаяха тӀа волча гагана а нийсархочунга а санна дора къамаьӀ Тангиев Салманга управление начальника Мальцев Михаил Васильевичга.

Дика лоархӀаш а сий деша а ва из коллективе. Раьза болаш дувц иох нтташ цаерашна из волча цхьа боллеш беш хьавоагӀачу бурубдетачу, «Знак Почета» яха орден лелаеча коммуниста А. Трегаче, къастьамаш, ветерана В. Катышева, схважнашта лаьттан кіалеп капитальни ремонт ечаеа болхлой бригадерашца. къастьама коммуниста Атаев Ваха, схважнашта лаьттан кіала ремонт юзунаер Салдуев Сайдарби, кхьбараш.

Тангиев Салман шийх тиіша хьаденна тӀулаях, ше хьалъашца кіама нийсен диканаш дІаьъюрдолаш хіара тешаал деш бе цун вахара берригга нийс. Грознера № 25 йола юкъера школа чакхьяьккха вахара Салман деша вода Грозненски механдьтта техникумге.

— Из професи харжа дагадехар сона, — яхаш дунш Салмана, — вай Нохчи-ТІалгІайчо керттера - рунгка механдьтта хиларах. Хьаьта механдьта-м вай Дахьен а боккхача маьхера рузька ма дий.

Техникум янстеёобаккхача юкъарЬа Советски Эскаре тӀулаях де а хаьее, Дахьена хьалхашкара шийлера дехкар воІагӀара ма доагӀаяра техникумчаш. ЦигӀо Школан техникумаи деман а эскаре тӀулаях деш а хиннача шерашка комсомольца. Тангиева дизза дахьа пхьа доагӀаш дехкар хьакхаш. Из хуьд комсорг.

1972 шера дика дийша чакхйоккху по механдьтта техникум. Из балха хьожаву «Октябрьнефть» НГДУ. ЭгӀара дохехьарча балхагара къахьега воладу из, бурубдеттачун гӀоначу а воладу.

— Техникуме деташ вол-ча хана теоретически, цхьа-дола дахьо практически а болх байза бале а, практически кіоагӀаргІа довза лоара сона сайна тІехьаьга балха тІа нийсъур мел дар, — йоах Салмана, — Цудухьа лохехьара дІавоалевлар со, массанаха гІолла чакхвалвала.

Комсомольца Тангиева хьокхаме болх бу ше — мел нийсвенича, схважнашта ремонт ечаеа комсомольски вахара юкъе хьинаре данъа лоаш.

Шин болх дика бовза а хіама хьадара тІера вола а Тангиев цеха кулгалхошца мастерала оттажу. Цу балха тіа гучадоаш къахьегам вІашТехьбанкха. нана хьакхаш, цхьа-ма доагӀара доал ду цо. Сеца лаьтта схважнаш сихха тоаеш, болх байта йолаю цо кулгалдеча бригадо.

Тангиев цеке а управление а белхалоаш дика бодхлои кулгалхоп хиларах тарра. Цун цІи йоаних производственно-экономически показатели хьалхалатараш бувдача, из хьокхаме вувш.

Комсомольски организацне, парте ветеранаша Сумец Владимир Михайловичен Коженко Николай Александровичен парте мугІараша да Іаотта рекомендацеп ду цунна. 1978 шера Тангиев Салман управление коммунисташа парте членалата дацаш.

Тангиев Салмана дакха доаттаю дезински парто члена сий дола цІи. Цун уйлаш, цун политически сакхетам парте тӀулаяхача, халкъа вахарца боагӀаш ба. Управление хьалха латтарех цаІ я цо болх беш йола иех. Из толам боаккхача дохкха дІаъъьа Тангиев Салмана. Цун совгІа из кьоначу болхлошца дика хьекамча а ва. Цо ихетама болх бу нарца профессеи а политически сакхетам а лаккбеш. Иштта цо хьекар даьрех ва хіанз цеха комсомольски организацне наставнпчаш воза мастер Белоконь Александр, бурубдеттар Атаев Ваха, схважнашта лаьттан кіала ремонт юзунаер Салдуев Сайдарби, кхьбараш.

Тангиев Салман духьхала шоай цеха, ше кулгалдеча участка тӀулаяхаш мара гулаха хетарадолча надах ваш. Цун уйла массанена юкъера долча тӀулаяхашца юзвзена я. Шиа шу хьалха ваі мехка кинзъала мотти ятар мехадьтта доаккха схважнаш, царна ремонт ечаеа нах ца тоъаш хиларе-ІІа, болх ца беш цун соцаш. Из дош Петькъа Салмана. Уж схважнаш болх ца беш къастта дукхагІа Іайнаьр Малихъзерча Сибергеча, мехадьтта данккхаза. Хьакхъа эгӀара йоккхагІйола база а хинна ДІаттача Тюменски области. Цига йоккхоаца де бахь шоай болхлой найчъуча хана духха кхетама болх бир Тангиева цоай коллективе. ДІадаха шу ДІадолалушше а цига ши бригада а. ХІайта-духха болх бир схважнашш тоаеш.

Уж шера 23 январе Москве, СССР механдьтта промышленности Министерство хьалхарчу механдьта довзаккха схважнашта лаьттан кіалеп капитальни ремонт ечаеа дагаІйолча, хьалха латтача бригадаш бригадирий сфецаля. Мехка сайца лаьтта схважнаш механдьтта дола йолаялІйтара уж тоае тІахьехаш хьайкарадг дир шига.

Из хьайкарадг мехка эгӀа. хьалха хьалъашер пеха болхлоча. Мастера коммуниста А. Канайчева тІатьай-хар болхлой Тюменски области механдьтта-хошца новкъо-стад де. Хіаьта, бригада а йина, ше, Тюмене ДІавахар.

Тангиев Салмана ши шу хьалха денз дувцаш хьадоаттача хіамах хьахинадар из а.

— Хіанз ихы а Тюмене бахийта нах кийчеш да тоа, — йоах Салмана: Цунна хов наьха дегага кхача.

Ю. ЧАХКИЕВ.

КЕРДАДАР ЮКЪЕУВЗАШ

Ший цера «Сунжанефть» НГДУ дукхагІа терно из технологически процессашта хьамизаци яра. Ухаза дика кхетаду іилма - технически прогресс ІІаІЬ дегІайолаш ера из керттера никъ болга. Механдьта доаллача тІоапашкара из дукхагІа, - цІендаь хьадоаккхара шера пайда ду эц кердача химически реагентех, химически растворителех.

Производственна интенсификаци ева лоархІаме моттиг ДІалоаш болглой моттигашта аттестаци яра. Хіанз уж сахьате управление 185 болхлочоан 121 балха моттиган аттестаци йьй. Цо таро хьайтай 125 эзар сома маьха оборудовани, механизмаш, машинаш муъьлаха.

Иштта, кіезнгача лоархІаме дац рационализаци изобретенин балха юкъейоалаеча. Цхьан цера 80 рационализаторски предложенне бенна экономически пайда 25 эзар сом ба.

Цхьабакъда, суүнженски механдьттошца дувдийла кхоачашбоагараш а кіезнга даи.

Хіанз а хила езача тайпана ер еш йи схважнашта еш йола капитальни ремонт. Механдьта данккхара процессашта комплексни автоматизацни телемеханизацни юкъе йоалеелча мела лел. Пюп йола цхьаьнакхетарша кулгалша ду балха кіезнгара йоагӀаг-ІІаш йола терно яц.

Ц кхоачашбоацарех, уж сиххача хана дІадахара де дезарех дийлар духха ха йоаначу управленне коллектива юкъарча собране. Хіиха кулгалхочун хьалда жоп дала дийзар цига.

Вlарчча хьайпача декхараш мел чоалъане хиларах кхоачашце низ кхоачаргболлаш а НГДУ коллектив. Цунна кхаьгга тешал деш да КПСС ХХVІІ съезда сийна лъжка хинниа социалистически яъьс карагІдьяна доакий толамаш. Итт-бригадо, шин цехо, кхьк участко йьсначу коммунистически къахьегама коллектив яха цІи.

Цехапин участкашш шин группана йийкъа я. Хіара кварталагІа царна юкъе лела-ьча социалистически яъьа итташ ю. Хьалхара моттиг яьккхаюн управленне нарара кара-тела Це байрах ду. ШоллагІа моттиг яьккхаюа — це вымпел.

Механдьта доахача бригадашта юкъе массова а-хьалхара моттигаш йоахаш хилларца белгала я Н. Летяшков керт латта коллектив. НПСС ХХVІІ съездо болх беча деашка сийлен вахте латта бокъо яьккхар цу бригада. Иштта из бокъо паккхар Х.-М. Аушеви И. Кадзаеви керте латтача схважнашта капитальни ремонт ева бригадаша а.

Производственна интенсификаци яр тха балха тІа эгӀара хьалха дувздення да механдьтта дукхагІа данккхарца керда наьъьаш лехарца. Иштта, Карабулак - Ачалуьки яхача механдьтта доаллача моттигашца бонкхача нишана Іи ІІоанашца чухийта доттдениад тхо, хіаьта из метод балха юкъейоалаярех соахха данккхар 29 эзар тонн механдьтта. Болх бен йолча схважнаех эффективно пайда эцар бахьан долаш шера хинна пайда 112 эзар сом ба. Хіаьта планаа соотІа данккха «Іьаржа довгІа» 8 эзар тонн да.

Иштта чІоагІа экономически пайда душ хіама да дутий-бензольни, бутил - толуольни яхача растворителаша спиженишта обработка ева. Хіанзле 29 схважнашна обработка ярех аьттув баьлар цІендаь механдьтта хьаданкха.

ЧІоагІа лоархІаме болашш чоалъанера декхараш да шпйталагІа питлеткаш пишрашка НГДУ коллективна хьалхалле ерригача механдьта промыслашка телемеханизацни юкъейоалае сеаш я. Кхы а дунка да наьха нІаьъеаем аттача банккара дерхІараш.

Цхьан дешаца аьлча, производства эффективность лакхъера, Іилма - технически прогресс сихьяра тароваш шортта йолаш я НГДУ. Эшар дІ. цирех боагІача тайпана пайда эцнера.

А. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

ИНТЕНСИВНИ ТЕХНОЛОГЕНА— ШЕРРА НИКЪ

БІаьстан балхаш дІаолалара цІенкашта нийчбенаб республика мотт ба. Толаме ферма. Тоалыйтехника, Іалашдьаь лахча-та кондиеца дола. Фу-минерални удобрепеш, ер-бицидаш, интенсивни технологегІа культуреш-хьалхе-яра йолча нурсашка Іомабеннаб механизатораш, спецналисташ.

Из технологи юкъе а йоалаеш, хьалхсеерьла 40000 гектар хьажнІаш, ца боза алат — 20000, дуга — 5000, шекара свекпаш — 5000 — бапцалараш — 5000 гектар. Юкъера лаьрхіача хіара гектара тІера яккха лерхі хьажнІаш ца 60 центнер, шекара свекпаш — 350, бапцалараш — 350, шекара свекпаш — 450 — 500 центнер.

Интенсивни технологегІа хьажнІаш хьалхсеча Наьрашолски районе — «40 лет Октября» яхача совхоза Кодзоев Вахьлуьпа кулгалдеча звеноне хиш дехкаш доаІача жіашца йьшташ шин шерра хіара гектара тІера 106—114 центнер лъккаЙ. Дідаха-на шера 100 центнерга Іа-ьхьачай ду болхоза «Ленинский» совхоза Кагерманов Ібйсаеи кулгалду звенош, Хіаьта «Терюнтовский» совхоза Заьсов Лечий от-рядо 77,3 центнер хьажнІаш йьхай, Грозненски района Ленина цергІара колхоза Шахтамиров Нурде кулгалдеча звеноне — 90 центнер. Сунженски района XX партсъезда цергІара колхоза Деменов Ізмодала звеноне — 78, цу колхоза Н. Чеботарева кулгалдеча — 63. Иштта дика хьажьъьаьй хіама — ша-йина кулгалдеча кулгалдеча звеноша а.

Цхьабакъда, дар санна интенсивни технологегІа пайда а эцаш хьинаре кхъьхийгадаш Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза К. Хастамирова, Наьрабовски района «Наьявала» яхача совхоза В. Филимонова, цу района М. Горькие цергІарча совхоза М. Гандалоева, «Назрановский» совхоза И. Арсамакова, «40 лет Октября» яхача совхоза У. Дударова, «Горец» яхача совхоза С. Баштарова, «Гезхинский» совхоза А. Цаева, яхьь дунккача механизаторша кулгалдеча звеноша. Цар юкъера лаьрхіача хіара гектара тІера 20—25 центнер мара алат лаьъьаш. Бехказа балха ІІерзача звеньевойша йоах: «Хаоттам во хіара а интенсивни технологегІа хьажнІаш хьалхсее да хара а инйсеннад из хіама. Тхоашта могар-м дьадар оаха...»

Массехк Іалама-климатически сона я вай республике. Уж терпал а ей, творчески къьъера деза, хьалхалатрай опыт балха юкъекхувла еза. ШийталагІча пятилетке эсала къьъера бокъо ва вай. Мохк сиха экономически а социально а дегІабоаларга парте XXVII съезде тІаийлаеча курсе дІадох балхаш дерттіа ваштІехьдахар. Керттерча лостамаша денхарийла даьх хіара шера 14—16 процент юрта боахама продукци дукхагІа хьажнІаш Іалашделга. Хіаране хьетаде доагІа хьалха санна доал дойл яз хкоачашдулургдоацила. Ялат алсамдакхара дукхагІа хьакхьосаеш.

Бакъда, хіама хьадара тІера вола а Тангиев цеха кулгалхошца мастерала оттажу. Цу балха тіа гучадоаш къахьегам вІашТехьбанкха. нана хьакхаш, цхьа-ма доагӀара доал ду цо. Сеца лаьтта схважнаш сихха тоаеш, болх байта йолаю цо кулгалдеча бригадо.

Тангиев цеке а управление а белхалоаш дика бодхлои кулгалхоп хиларах тарра. Цун цІи йоаних производственно-экономически показатели хьалхалатараш бувдача, из хьокхаме вувш.

Комсомольски организацне, парте ветеранаша Сумец Владимир Михайловичен Коженко Николай Александровичен парте мугІараша да Іаотта рекомендацеп ду цунна. 1978 шера Тангиев Салман управление коммунисташа парте членалата дацаш.

Тангиев Салмана дакха доаттаю дезински парто члена сий дола цІи. Цун уйлаш, цун политически сакхетам парте тӀулаяхача, халкъа вахарца боагӀаш ба. Управление хьалха латтарех цаІ я цо болх беш йола иех. Из толам боаккхача дохкха дІаъъьа Тангиев Салмана. Цун совгІа из кьоначу болхлошца дика хьекамча а ва. Цо ихетама болх бу нарца профессеи а политически сакхетам а лаккбеш. Иштта цо хьекар даьрех ва хіанз цеха комсомольски организацне наставнпчаш воза мастер Белоконь Александр, бурубдеттар Атаев Ваха, схважнашта лаьттан кіалеп капитальни ремонт ечаеа болхлой бригадерашца. къастьама коммуниста Атаев Ваха, схважнашта лаьттан кіала ремонт юзунаер Салдуев Сайдарби, кхьбараш.

Тангиев Салман шийх тиіша хьаденна тӀулаях, ше хьалъашца кіама нийсен диканаш дІаьъюрдолаш хіара тешаал деш бе цун вахара берригга нийс. Грознера № 25 йола юкъера школа чакхьяьккха вахара Салман деша вода Грозненски механдьтта техникумге.

— Из професи харжа дагадехар сона, — яхаш дунш Салмана, — вай Нохчи-ТІалгІайчо керттера - рунгка механдьтта хиларах. Хьаьта механдьта-м вай Дахьен а боккхача маьхера рузька ма дий.

Техникум янстеёобаккхача юкъарЬа Советски Эскаре тӀулаях де а хаьее, Дахьена хьалхашкара шийлера дехкар воІагӀара ма доагӀаяра техникумчаш. ЦигӀо Школан техникумаи деман а эскаре тӀулаях деш а хиннача шерашка комсомольца. Тангиева дизза дахьа доаш дехкар хьакхаш. Из хуьд комсорг.

1972 шера дика дийша чакхйоккху по механдьтта техникум. Из балха хьожаву «Октябрьнефть» НГДУ. ЭгӀара дохехьарча балхагара къахьега воладу из, бурубдеттачун гӀоначу а воладу.

— Техникуме деташ вол-ча хана теоретически, цхьа-дола дахьо практически а болх байза бале а, практически кіоагӀаргІа довза лоара сона сайна тІехьаьга балха тІа нийсъур мел дар, — йоах Салмана, — Цудухьа лохехьара дІавоалевлар со, массанаха гІолла чакхвалвала.

Комсомольца Тангиева хьокхаме болх бу ше — мел нийсвенича, схважнашта ремонт ечаеа комсомольски вахара юкъе хьинаре данъа лоаш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

В. И. Ленина цІерагІча Грозненски механдьтта хьакхоачача завода ЭЛОУ-АВТ яхача установке дикагІа доарХІаш я вонккагІа вола оператор В. Валуйский жерте латта сменa. Цо мастерел а хьалхагІа кхоачашъьй уж хьера шин бетта план.

Къьъеста белгалъьлар из смена КПСС ХХVІІ съездо болх бакъа деношка. Хіаране 120 процентал чухьнаха йоацаш кхоачашйора дийнахьара нормаш. Ше кулгалдеча коллектива балха лоаеста телаш хилараш, кхы а доккхагІа толамаш дахара уж оагІагІбоахаш хилараш воза Валуйский цунца болх бечь новкъостанта.

СУРТА ТІА: В. Валуйский.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

Нов. А. З. Хапта
Нохч - ІІалгІай АССР
Лаккхъярча Совета
Президиума Сийлен
грамота ялерах дола

Нохч-ІІалгІай АССР
Лаккхъярча Совета
Президиума
УКАЗ

Бузъама органаша дукхагІа шеранна берзаге болх баьрах, республика общественни вахаре хьинаре дакъа лаьрхіача, вальча дийнахьа денз 60 шу дехарца дувздення Нохч - ІІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхъярча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Хант** Абрам Заскиндовича — бувзима производственно - технически управленне начальника.

Нохч-ІІалгІай АССР
Лаккхъярча Совета
Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ІІалгІай АССР
Лаккхъярча Совета
Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
1986 шера 26 март.

ГІУЛАКХАШ—ТАЙП-ТАЙПАРА

Уж деношка «Сердало» газета редколи бригада хьакхлар-Малгобески районе Іай доахан кхоабйнга мишта лел, цу гІулаяха доакъарий цех хех кишта пайда эц хьожаш.

Дукха хіама дисадаш хьай баш Іангара дахара. Вlарчча хьайпача из безнтокаев гІулаях ух шера белгалъ дикагІа леладу районе. Хьай баш баьца тІа дахлаца тола тайп-тайпара доакъарашца. Дидика Іьаштіехьбахкхаш уж кхабара болх а.

ЭгӀара хьалха тхо долх ГІ. Ахриева цІерагІча совхоза ферме. Хьалха тайпара доаккхар дола йоаначу леладора ухха-па. Хіаьта соахка гураха цІеча фух дола 250 шинаг-ра доаладаьдь.

— Ух шера доакъарий кхоачаш белгалъа дикагІа да тха, — йоах доахаяна Іунал деш волча Тепсуев Хьусена.

— Болх беш я доакъарий цех а. Хіара дийнахьа ялх тохи муж кийчбу цига. Патока, микроэлементаш, тух тохаш хьаьдий йиъь тоаеш ча кийчду. Сайрийна из ду, делкъьйгІа хьажнІай силос, хіаьта Іуйрийна люцерна юл. Цудухьа онда долаш Іангара доал тха доахан. Хіанлелеча 35 етт бахаб.

— Рационаш доагІа кхы доакъараш телараш совгІа, шозза бІайха муж ду оаха дежкача доахаяна, — йоах дожрна Батаева Асмата. — Цо новкъосташ ду духьхашха дехкача бежаня маша лакхде. Юкъера ГаьрхІача 7—8 килограмм шура ду цаерех хіаране.

— Хіанзарчоа готто я хьайбашта тха ферме, — душ, совхоза керттера зоотехника Хутуев Хьусена. — Цухьабакъда, Іьасаата лиърхіа деш лаьтта нерда кхи дакъа пара Іатагіа дугиаш. Чоагіа новкъарле ю тхоно ферме лерттіа хьадоагІаш хий на хиларо. «Мехк Іьбатахошта таъьаш аьлеч» дІаьъю

Саги Iалами

Йоакхо е еза дош

Чанхьаннаца КПСС XXVII съезда материалаш тIа бонна терам тIабохийт Iалам лорадараш, цун рузьна дебадара. Цунна цхьана, промышленни предприятеш, организацеш цхьаболх кулгалхошца цу гIулакха йоакхо яц. Iалама чIоагIа не дитт гIалат дагийтина бехназа бала гIерташ цхьацца бахьанаш лех цар. Дукха ха йоаццан мехиадатта чакхдоаккхача А. Щербинна цIерагIча заводера 2—2,5 эзар тонн гаргта мехиадатта продукташ цу яхар Шолжа чу. Грозненера дена из хий Тайрах Iалхьете ча кхачалина цу чу хинна гIина хIама, бахьонгIан хIалахьлхар. Чиъаьрий боахама дошка ше дир. Цу хана дена хIанз а меттаоттанаш да цу чура чиъаьрий. кхыдар. Ишшта из нийделар цу завода кулгалхой. Хlара «Грозьнефтеоргсинтеза» объединенера генеральни директора Н. Мельникова бехк болайт.

Кхы а цIца масал. Биохимически заводера шийца лаIна духка ацетон а долаш, бIеха хий чухийцар Заводской районера Iам чу. Из бехьан долаш 30 тоннал духкарIа чиъаьрий дар, тIаьхьара геттара духха нах гуллуш хиннача Iам чу хIаннчуч гIехьарIа хоы а тхи-пхиъ дыша мара дувча йиш хургIар. Хlаьта цунна йистте да вай мехка духкача моттигIанара саца IIоагIа уггаре мехиадаьттахой салаIара Ца. Гаргарча цхьа-ппа шера цу Iам чу чиъаьрий дебадараз а душа эцIан дац.

Гудермес, Аргун яхача городашка бахана наха мала хий хIаттадоладеча мара хьаннай ферма Iойлла мотлас иорамаьлн Респотребсоюза председателя Х.' М. Гуржиханова. Шиъ-ихо мотт мара яхарца доаца ала Iойлла бехк Iалхьай фермера хьаарахьача цIуно. Цига из ферма йилла респотребсоюза кулгалхоша бокъо ешнар маттавечI.

Iалам лорадеш йола организацеши республика сан тарни службен из ферма хIаллакхийта гIерташ дукха ха я. Цхьабакъда, гIулакх хилап. Хlана аьлча, цкъа-далле, цIунца цхьана, промышленни предприятеш, организацеш кулгалхошца цу гIулакха йоакхо яц. Iалама чIоагIа не дитт гIалат дагийтина бехназа бала гIерташ цхьацца бахьанаш лех цар. Дукха ха йоаццан мехиадатта чакхдоаккхача А. Щербинна цIерагIча заводера 2—2,5 эзар тонн гаргта мехиадатта продукташ цу яхар Шолжа чу. Грозненера дена из хий Тайрах Iалхьете ча кхачалина цу чу хинна гIина хIама, бахьонгIан хIалахьлхар. Чиъаьрий боахама дошка ше дир. Цу хана дена хIанз а меттаоттанаш да цу чура чиъаьрий. кхыдар. Ишшта из нийделар цу завода кулгалхой. Хlара «Грозьнефтеоргсинтеза» объединенера генеральни директора Н. Мельникова бехк болайт.

Кхы а цIца масал. Биохимически заводера шийца лаIна духка ацетон а долаш, бIеха хий чухийцар Заводской районера Iам чу. Из бехьан долаш 30 тоннал духкарIа чиъаьрий дар, тIаьхьара геттара духха нах гуллуш хиннача Iам чу хIаннчуч гIехьарIа хоы а тхи-пхиъ дыша мара дувча йиш хургIар. Хlаьта цунна йистте да вай мехка духкача мотт тигIанара саца IIоагIа уггаре мехиадаьттахой салаIара Ца. Гаргарча цхьа-ппа шера цу Iам чу чиъаьрий дебадараз а душа эцIан дац.

Гудермес, Аргун яхача городашка бахана наха мала хий хIаттадоладеча мара хьаннай ферма Iойлла мотлас иорамаьлн Респотребсоюза председателя Х.' М. Гуржиханова. Шиъ-ихо мотт мара яхарца доаца ала Iойлла бехк Iалхьай фермера хьаарахьача цIуно. Цига из ферма йилла респотребсоюза кулгалхоша бокъо ешнар маттавечI.

Iалам лорадеш йола организацеши республика сан-лош, дехкаш да наькъаш. Хlара шера духкарIа тайпа-тайпанна хIаллакхаш, мехкарг, дрофаш, стрепеташ, и. кх. д.

ТIехIъарра хана йийбай республикин фауна а. Дукха дезделлина республика Iалам бай хьунашка чухийцача бIаракIдуьрагIатта. зубраш-та, хIаьта ланхача лоамашка лоаца ланхача. Тийрах чу дина тарлу онгдатташ, хIаьта цун гонахьара чIунашка фасанашш. Хьалха Наурски, Шелковскан районашка мара-та хинна гIина чIа тIехIъарча хана Гудермесски районе а нийслу.

Цу тайпара хIанз республике да 60 тайпа совгIа оакхарий, 150 гаргта оалхазараш, Iалам лорадера болх тIехIъарча хана тоабеш латт вай республике. Цхьакха а сар ашхс баха бокъо ца луш йоха зананнашкаш йбй. Йоккха моттигаш дIалоаш цар. Хlанз кIезнера долге а цига парIатта лелаш а деш баш а да сьарч, зубраш, да-гестанскин хьалIаш, мосарч, стрепеташ, чIунашка, и. кх. д.

ТIехIъарра хана йийбай республикин фауна а. Дукха дезделлина республика Iалам бай хьунашка чухийцача бIаракIдуьрагIатта. зубраш-та, хIаьта ланхача лоамашка лоаца ланхача. Тийрах чу дина тарлу онгдатташ, хIаьта цун гонахьара чIунашка фасанашш. Хьалха Наурски, Шелковскан районашка мара-та хинна гIина чIа тIехIъарча хана Гудермесски районе а нийслу.

Цу тайпара хIанз республике да 60 тайпа совгIа оакхарий, 150 гаргта оалхазараш, Iалам лорадера болх тIехIъарча хана тоабеш латт вай республике. Цхьакха а сар ашхс баха бокъо ца луш йоха зананнашкаш йбй. Йоккха моттигаш дIалоаш цар. Хlанз кIезнера долге а

ХIАРАНЕ ГIУЛАКХ

Йоккха яц вай республика. 12,3 эзар квадратни километр мара дац лаьтта. Цхьабакъда, Iалам геттара хоза да. Ахьни а Iай а тIа лоа улла ланха лоамаш чахдаьча хьунашка хьалдинкашдаьча дуьйлу, тIаьхьа бакъда ра атагIенан. Кьулбаседа оагIорахьа Тийрахь дехьадаьча — ахгIомарий аренашш.

Дукха да цига оаххарий, оалхазарий, кхыдолча хIамай, чиъаьрий тайпан. Уьйла а ца еш, кхоп а ца беш Iалама цу рузьках тIехIъарча хана пайда эцар бахьан долаш дукха хуьцамашш ханнай вай республике а. 1940 шера дешь хьунех, кIотарех мукъаьдалькха, кхы тайпа бIлхаш даь 200 эзар гектар лаьтта ницъадь сахьан дара. 1913 шера хий дуллаш 2 эзар гектар хинвадале, хIанз 155 эзар гектар да. Цул совгIа, городашнен юрташкен тIатеIIа хьаеш я керда гIиш-та цох хьабаргбоча пайда Iалаьмате бокхха да. Малгобеке а Ведено а ваха вогIат районни гIирша - бIа гаIянна сона. ЭгIара хьалха керта чу ена уйла яр — Назране а де мегаргденарий цига лаьр?

Дукха магирхой да городе. Йоккха йиъ юкъера школа а шиъ профессионалнокхетта школа

Юртара культура кхувруч: вахари проблемаши

ХУВЦАМИЙ ХА ХЬАТIАЭТТАЙ

«Партена шиЙ культурни политически керттера дехкар хет наьха говзалаш хьагучакхаре эттара шераГIа йола партIато хьаеллийга, масех оагIув чулоцадаш куьйгIиллера. Цу лаьцна дикагIча оагIорахьа толашагIдола хувцамаш де а гIерташ, лоархIама да берриге культурно-хиетама болх наьха духовни хьапташ дизза гIа хьохучаьнгдолучу тайнара, цар дIадеханаршта наьхабоцаш хьалийтар».

(НПСС XXVII съезда ьIча Политически доклада тIара).

Дукха ха йоацIаш Суженски районе Красноярски тIебрисин юртарна культура ЦIагIа хилар со.-Цига цхьаккха болх бац ала йийп ит. Оттавь «ilам, кIиттъь уголкаш я цу чу. Дукха ха говзанаш художественни культалхо а балха хьанйаца. Мамогта художественни самодеятельность вIаннагIЙолла гIерташ ба катигрхой.

Амма, цу тIа чакхбацаш культурна кхуврча болх. Плаи оттанлла юс, наханза буьйлаш да хилла. Хьыта бетта, шера цкъа ешача лекце а бокха пайда лургбац.

Ialьлъмате иизкъала да тхона уьк чу иерюприятеш чакхъяха,—яхаш Юнад СДК директор З. Бокова.

Бакъдерза из, безаме доаш да хьагIу, хьагIу кегина хетар ца цIагIа дIачъвальча кагденна уйиаш дар. Кхераме да цар тIа ког ловза а, Iоуьзк, кхарбан салилга яц. Помешаш? Цу хьанъехьа хьаъехка кIолхое хIама дацар.

«Заветы Ильича» яца колхоз ледарра экономика йолу боахам ба. Цо паччахьалхен планаш исоачаш па яра-цIна бакъай да кхъехама оесарде лоха хIар.

Из гIулакх дикагIча оагIорахьа хувцийлургдар исоачохой кагиртой дукгагIа йоаччо ме ю. вахара, быта, культура хьалаш дикагIа мел тоаду. Цоай нъаъегамхой самукъадаккха дезаш доаш цаI мара доаца культура Ца фу деш да, цу чу малагIа болх бу, цунна фу эш колхоза нулгалхоцца та ховаш хIума, колхозхошпара къхьегама оесарде лаккъера шиита хьадекарда цар?

Красноокгабрьски культура Цеюни «Заветы Ильича» яхача колхозан юнъера бувзам хIама санна хийра туде, цъкъогIагIонча бокъгIаш бола коммунистически хиетам бала тадар хуле тамаш я.

Х. АУШЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

НАЬКЪАШ, НАЬКЪАШ...

Къаьлларча Ризие наькъаш вахара сиплахьаш да оалаш хиннаЙ. Вай хала цу дешай малан ,кхы а чIоагIаrIа iкоарднедиад. Масала, вай мекха хиннача 13 заар аварех 70 процент яраш наьхъаш воча хьал тIа хIар бахьан долаш яь я. Нохч-ГIалгIай республике из продцент кIезакгIа хала гIертоб а, вай наьхъаш а дикагIча-рех да ала йийп йолаш дап. Царех цкъадараш автомобильни транспорт дIа-ха лела йийп йоаппаш дIакъовла дезаш хул. Кхетаде хала дац, цу гIулакхо халкъа боахама мел доккха зе ду.

Грозиерча наьхъяй хьал во долга кхетаде спецналист яцад, ца-м дешархочоа а гуш да. Цкъа-цин шера этгадац из хьал, дукха ха - я наьхъаш талхаш доахан хьадоагIа.

Республикански газеташ тIа каст-наста жиз цох лаьцна. Баьлъа, хувцалуш хIама да дац. Iалъмате чIоагIа ехай Карла Маркса цIераIа йола, Трестовски яка улицашн. Цун цу гагера хь я ГIирбоедова цIераIгча улицагIа яниъ алъка. Цига теплотрасса ioллаш я Нохч-ГIалгIай ГIишпон управленин спецэкскаватор СМУ. Цига мо дукхаза нийсденнад цкхаза оагIонча балхан соВшап. Цун аха ши цу хьалха экспуатацин гIобала бебаду хиина шиъ хIама а кий йъккха мара да тIавоаргIаргвоацна хьале ба. ГIишлонхоита-ва йиъсина а хурьш шоаш ДIайолаьв теплотрасса.

Цкъан хана наьха бIарг тIаотташ дика бар Жуковске цIераIгча улицагIа ,иинъ. Хьаяа транспорта пайда боацача бабиаб из. Ха-зама дIаяха беха хургба-кх из вьяна хетадала тарду шоана. Иттта дац гIулакх... Цига шоай дарап йитараш ба наьхъаш тоаде декхарийла барашш, ЮнIкаьта хиина Грозненски горисполкома чуйога гIата УКХ УДМС-а ЭЛАУД а яхача службай болхлой. Уш, укхаза бахьнар 1984 шерра, Iюнь бептта. Цкъан дIа-наьхь бергига асфальт хьажъяйнар цар. Цох доккхий аргIан дир. Цоаш яьхача санграшта юнъ эпаш оттае а ца хьоаш. Цо ъъаьбабалнар. Цу хана дена .бахь-бальна моттиг йолаш

БУС ЛИЙКХА ЗУРМА

Из хилар соахка, яйслагIа чоа. Iалдарх тата деп1а чоа, ноа дIаралъялъар Малгобеке Семидомини яхача улицагIа яха П. Бокова. Шийна тIеъка иш дIаIъкъова а хIомайъцар из, цхьан саго качматаш а лаьца дIаозаеча хана.

Фу да-теи ер!? — ийкхар унзаръхьинача Бокова йайга, — адамара ма да ер...

ДоагIоогдацар, хьона хьай баге дIакъовла ховре. Малав хьона со нахага ювца бокъо ennap? — олаш хезар цуна. (Цул тIеъкагIа Мерем яра.

Фу ад дийпар? Iа а хьо йолча чуухана наха а ягIа фу гIулакх да цунца? Сай безам бале халха а ювриъ. ИллеП а доахардца, зурма а лекхаръял. Сай хьаит мел дар дергда! Хезарий хьона? — бIарган къоарздир Мареи.

— Хезар, — аьлар Бокова, — хIаьта а бийса иаха наб е а салаЙа а ккеллал ма йоахий. Сахиллалца па лекхаГIа, — Мегаръьшар... Бус лекхар вонне!а хет сона,— къарлдар Чабиева.

Iа Iайха цхьанне мара ца ленхаре-м, ловрг ма ирий аз из, — аьлар Бокова, — бус-бус бIарча ца кергта ма йий хз цIагIа болх беш.

— Хьа гIулакх дац цунца, — геттара оггаьлхаьр. Чабиева, — кхы из хьоаий къийчъ ма дакхлахьь. Е аз боалашбаргар йохаерга хьа. (Цул тIеъкагIа Мареча аьт-тара а ,хьадоаде йиш болаш дац).

— Хьашт доацар да Iа дувцар, — аьлар Бокова, — Бус наб йийта сога мара яхий аз хьога.

Из, Iечоевна бехи доацаш Бокованна Бийтай аьнна тешалла эттар. Юххьанцара следстви еча ше ма дарга ДIадийлар по гIулакх. Из бакъдеш протокола кIел кулг а яздир. Цкъабакъда, суд йолча дийнахьа ше дийцачох дехке а яьнна, лоткъам хийцар. Хотт1а ца закопо цу тайпара хIамаш мога ца делга.

Хьаьта фу хилар Чабиева Мареиах? Шин шера набат-та яьлла ха тохар цунна халкъа судо.

Дош—лоаца, муш—бIаьха

Болг-м кхы лаЙа а бIцар, халла дар балха дн чакхдалорга хьежа.

Цхьанна новкъарше еш ца хилча, болг а дIабоаб.

Дiалъхкар цо керта чура iовдала уйлаш — керта бохьонца боволаш.

Ший нана а мьара дIалургйар цо, цох урдуз лург хилча.

Цiа доацачун тхов тIекхетар кхера везеш.

Массерел камьарша!га ва кисашна муч хьекхар.

Пiхе тумах мIцар мтт тумах дIаевча е, рамзе хилеч цхьа-боля нах.

Юар — шийна юх, молар — наха мол.

М. ЭРЗИЕВ.

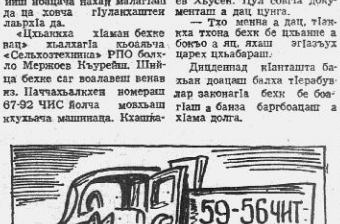

Керда книжкаш

«С. М. КИРОВ КЪУЛБАСЕДА КАВКАЗЕ»

Ужк шера ваь бIаь шу дIаалача Смiлъась-вохочана революционнерга, В. И. Ленина тешамеча соратника Сергей Мироновичга Кирова хетаташ да историческин iилмай докторо Г. Н. Дюлунца «Кировн Къулбаседа Кавказе» яхача книжка.

Автора дукхахъа хана болх баьб Кирова вахар, цуна политически книгъ Iомабеш, тохнаш.

1909 шера паччахьа охранках ведда, Томскера Владимиравзе ухоаг къоп революционер Костряков Сергей. Ухааза арадувлаш хиннача «Терек» яхача газета тIа кастоста из кепарта ваьлча моттитерча политически хIаьт лаьца дувцаш йола, яра чулоацам бола статьаш. Цун автор вир С. М. Киров яра.

Сибарегlа, Къулбаседа Кавказе, Астрахане. Баку, Ленинтгаде болх баьб Кирова. Ше мел хиннача яхача «Правда» газетан редакционни политически хIаьт лаьца дувцаш йола, яра чулоацам бола статьаш. Цун автор вир С. М. Киров яра.

Сибарегlа, Къулбаседа Кавказе, Астрахане. Баку, Ленинтгаде болх баьб Кирова. Ше мел хиннача яхача «Терек» яхача газета тIа кастоста из кепарта ваьлча моттитерча политически хIаьт лаьца дувцаш йола, яра чулоацам бола статьаш. Цун автор вир С. М. Киров яра.

Сибарегlа, Къулбаседа Кавказе, Астрахане. Баку, Ленинтгаде болх баьб Кирова. Ше мел хиннача яхача

«ДIАДОЛАДАЛАР»

Нохч-ГIалгIайчен хьежаш ю поэта а яздархочун а Оку ев Шима цIи. Безам тIабо дац йийпай вай цун стихаш а прозаически произведенин а.

Цун кхоллам безаш болчар мегтел, вай мехка, вай-тайха халъха истори дешаш довзаш волчо а саъъердаме дешарда уьк деношка вай книжки издательстбое ара-кийна «Цийн дахтен» яхача цун трилоге «ДIадоладар» яха хьалхара книжка. Цу тIа цо дувц цун нохчамучалле баьхьаь тергоаш йоахкхун «Цийн дахтен» яхача газетан тIема- бирсача деноех.

«КХОЛЛАМА ЛАКХАЛЕЙГА»

Ужк деношка Нохч-ГIалгIай книжки издательствоос арахийнад журналиста Горнов Александра яхаь «Кхоллама лакхаленга» яха очерхех латташ дола книжка. Цу тIа авторо дувц СССР халъха артиета. Социалистическа Iабахьама Турпала Эсамбаев Мохьмада, РСФСР заслуженни артисти — Давлетмирзаев Мутелина, Ишхоев Мухьмада, Белоглазов Владимира. Наждеждина Нонпай, Хавричев Евгене, Нохч-ГIалгIай АССР халъха артиета Дудаев Мусай, Нохч-ГIалгIай Къыл-баседа-Хlирий, Абхазски АССР-ий заслужени артиета Яндиева Тамарай, Нохч-ГIалгIай АССР заслужени артиета Слуцкая Майяй; композитора — Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслужени деятеля Шазбулатов Iадната, Хулоннна — Нохч-ГIалгIай АССР заслужени ,художника — Нохч-ГIалгIай АССР заслужени ,художника Дуваев Ильяса, кинорежиссерий Мамилов Сулампка, РСФСР искусствай заслужени деятеля Татаев Илеза яхоллаах.

А. БЕК.

ХЬА МУКЪА ХА

Ужк тIехьаьрча халъха чIоагIа дика лоарх! наьха салIар дика вIашгIелхьадаккар, цIий муъка ха сагс пайда а йоалаш, культурно салоIаш дIаяьхара хьалаш хилийтар. Кагиркоите меттел, бокхийчарга а лоар муъта ца безаме а пайдане а дIаяха гIо ду филателистий Ерригсоюзни общество.

Цу общества Нохч-ГIалгIай отделени болх беш а просвещене болхлой республикански цIагIа. Хlара шинара дийнахьа цхьаза вIашгIелгтатлу мархаш гулъераш. Цига цар дувц вердача маркаех, мехка а доазол дехьа а хиначача филателистий выставкех, конкурсех. Цхьана вIашгIа а кхIйтте пар коллекцеш Iоаю. Иштта гулъер пр 1985 шерара дикагIйча марка хьоастараша хетаьв хиина: «Ха, событеи. Дика болх бу цо. Хlара саъъехьа кагирхой уйла тIаеркатеи, нравственни кегташ душ доаца фильмаш гойт. Хlьта оаха дIадахача шера дика редиоиг а ййтаЙ, уйнаш тIа ленолимуи а дулийтаеп, — бIеха председателга.

Цlаьхха хетаделар сонз.— — сона бIаргдайнар доацаш, цхьаьха а культура Цца да-теи ухлаза ,ышпа. Вакъда, оаха шиине а дувцар цаI хиннадар дIатехкача. Хlьта Костоев цу, чу па хуьд кукпий ха яр. Цунна мотгар цъьин хана кошкоо гIо а деш, яь ремонт тъьам ба. Цу хана из мишта яьй а цунна ховре таъам яр, хlана дахача, из хоши хиннадалъре дохаденнача а ккы тIа дохкалуш латтача а улгаш тIа а дилла, паччахьалхен ахча а лела нийца мальера денслюм а доадайтардаргьхоГI по?

Юртара духхагIобла материалой кошкоо болх беш ма бийй. Царгара болх хьабеча рад сонIа. цар йоаккхо е а ма йоагIий. Колхоза правление, партийни, профсоюзни организацей собранеша дукхий-хьогI шоай болхлой юртарну боарам лакхбара. цар мукъъача хийц самукъадаккара, салоIам бара деш-шам? Цу хьаньехьа хьаъехка кIолхое хIама дацар.

«Заветы Ильича» яца колхоз ледарра экономика йолу боахам ба. Цо паччахьалхен планаш исоачаш па яра-цIна бакъай да кхъехама оесарде лоха хIар.

Из гIулакх дикагIча оагIорахьа хувцийлургдар исоачохой кагиртой дукгагIа йоаччо ме ю. вахара, быта, культура хьалаш дикагIа мел тоаду. Цоай нъаъегамхой самукъадаккара дезаш доаш цаI мара доаца культура Цца фу деш да, цу чу малагIа болх бу, цунна фу эш колхоза нулгалхоцца та ховаш хIума, колхозхошпара къхьегама оесарде лаккъера шиита хьадекарда цар?

Красноокгабрьски культура Цеюни «Заветы Ильича» яхача колхозан юнъера бувзам хIама санна хийра туде, цъкъогIагIонча бокъгIаш бола коммунистически хиетам бала тадар хуле тамаш я.

Х. АУШЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Эстонски ССР Пачча-хьалхен филармоно камерни хора концерт.
9.30 — «Будулан юханах-чар». Художественни фильм. 3-гIа сер.
10.45 — «Будулан юханах-чар». Художественни фильм. 4-гIа сер.
11.30 — «Массанена а хIаранна а». «Модни костюм мича-на видзаш?» Передача.
12.20 — «Хозяучунга долха ваьлъаьш». Кхунаса архитектур-ни памятникаш.
12.50 — «Хаьаки шийгIи». Политически антиллоги. Михаил Светлов.
13.10 — «ССР халъха артиета, кинорежиссера С. А. Герасимова художественни фильм «Молодая гвардия». 1-гIен 2-гIен серпеш. Перерыв йолча хьаьа (Фильм 14.30) — «Нердадараш».
16.00 — «Хьайбай дуьнен тIа».
17.00 — «Ритма сугIам».
18.00 — Ахианачча хаьага долха.
19.15 — «Цийпа арена тIа».
19.15 — «Кинопанорама».
20.00 — «Ха».
21.40 — Шун дахарца тIа-лелаьй йолаш ца хьежаш ик-тельеш». Н. Богословский.
22.50 — «Нердадараш».
23.35 — «Спортлото», новос-ти» яхача газета пирзаш дуьнен гимнастика йола хьаьа.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйранера гимнас-тика».
8.15 — «Фальгаш ю уйлаш». Телевизионни документальни фильм.
9.00 — Музыкальни передача «Iуйранера почта».
9.30 — «Вай бешI».
10.00 — Берлий илле концерт. Итталера передача.
10.05 — «Iуйранера минута ду шоанза?» (гIалгIай меттала).
11.25 — «Дезала юнъе нон-стоп».
11.55 — «Эстера бIайхаьгIа Эстонски ССР». Художественни фильм. 1-гIа серп.
13.08 — «Хозш хилар — мехкан Телевизионни журнал».
13.50 — «Путешественникний клуб».
14.50 — «Т. С. Тургенева театр. Iчча» передача.
15.20 — «Фуй из, «Ералаш». Телевизионни фильм.
16.05 — «Нохч-ГIалгIайчен «Кира».
17.10 — «Сайра дина хийла шун» (нохчий меттала).
18.05 — «Футбольни сут».
19.15 — Футболах СССР чемпионат. «Днепр» — «Динамо» (Минск). Днепропетровскера передача. Перерыв йолча хьаьа (20.00) — «Бийса дахьъала хийла шун, бераш».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Гран-пI». Телевизионни художественни фильма премьера.
23.00 — «Нердадараш».

РАДИО

29 МАРТА

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш. ХьаьгIа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — Реклама. — «Касират». С. Шадиева дувцар (гIалгIай меттала).
10.35 — 10.40 — Реклама.
11.00 — «Кьонал».
11.30 — 12.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче.
12.40 — «Микрофона хьаьхIамара театр» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Коммунизм цун гIулакхо».
15.15 — «Ашарий дуьнен тIа». Микрофона хьалхадина бе Урус-Мартановски музыкальни школа дешархойн хьежар-хойн.
16.00 — 17.00 — «Музыкаин почташ».
18.20 — Концерт.
18.45 — 19.00 — Реклама.

30 МАРТА

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш. Хаоттам.
12.00 — 12.05 — «Шоана ду-кхаеза ашарий».
13.00 — 13.15 — «Кхоллам».
16.30 — 17.00 — «Кьона тIе-хьа» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Ашарашца дотгIагIай долчарна». Концерт.

Тахан хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоадехьа секунде 5— 10 метр чоагIа муъ а хьежкаш илхен фегара температура байсана 0—5, дийнахьа 15 — 20 градус йIоьхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарра оагIонашнахьара секунде 3—7 метр чоагIа муъ а хьежкаш илхен фегара температура байсана 0—5, дийнахьа 15 — 20 градус йIоьхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИЯ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефоан: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехтохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности транспорти — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писеи — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-86.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84, 2-90-66; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ02129. «Грозненский рабочий» издательства типографии, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1311.